

Kirs Eszter¹: A nemzetközi büntetőjogi felelősségre vonás és a békéltetés közötti határvonalak az átmeneti igazságszolgáltatás rendszerében

Egy fegyveres konfliktust vagy elnyomó rezsim uralmát követő helyzetben megvalósítandó átmeneti igazságszolgáltatás egy széleskörű fogalom, mely magába foglalja mindazon intézkedéseket, melyek a politikai és társadalmi változást megelőző rendszerben sorra került jogsértések elkövetőinek felelősségre vonásának rendezését és az áldozatok kárpótlását célozza a konfliktusos korszak eseményeinek hiteles tisztázása mellett. Ezen lehetséges intézkedések sorában említhetők a büntetőbírói eljárások mind nemzeti, mind nemzetközi szinten, a tényfeltáró és békéltető bizottságok tevékenysége, a kártérítési programok, de például a nyilvános bocsánatkérési gesztusok is, valamint a múltbeli események hiteles rögzítése és az azokról alkotott kép egységesítése érdekében tett intézkedések. A büntetőjogi felelősségre vonás átmeneti periódusban betöltött lehetséges szerepét és arra gyakorolt hatásait az adott szituációt jellemző konkrét körülmények határozzák meg. Másfelől levonhatóak általános érvényű következtetések a múltbeli tapasztalatok elemzése nyomán.²

1. A nemzetközi bűnvádi eljárásokhoz fűződő előnyök és hátrányok a békéltetés szempontjából

Az emberi jogsértéseket elkövető, hatalmukkal visszaélő vezetők, akik korábban egy állam vagy egy közösség képviselői voltak, a nemzetközi bűnvádi eljárás során vádlottakként jelennek meg. Ezen az úton, például Nürnberg esetében a második világháborús bűnök elkövetéséért való felelősség a német nép teljes csoportjáról áthelyeződött azokra az egyénekre, akiknek vezetőkként betudhatóak voltak ezek a tettek.

A nemzeti büntetőjogi felelősségre vonás eredményeként a közösség egyes tagjainak szintjén ugyanez az individualizáló hatás biztosítható. Egyszerűen szólva, a továbbiakban már nem feltételezhető a szomszéd szomszédjáról, hogy ő is bűnös, pusztán azon az alapon, hogy egymás mellett élnek, ha a büntetőjogi eljárás ezt nem erősítette meg. Az ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ez az egyéniesítő hatás csak hatékonyan működő igazságszolgáltatási rendszerek fennállása révén érhető el, ami egy konfliktuson túljutott társadalomban korántsem egyértelmű. A kérdés másik megfontolandó aspektusa, hogy a bűnvádi eljárások általában véve olyan nézethez vezethetnek, miszerint a bíróság előtt ülő személyek az egyedüli felelősek az összes múltbeli jogsértés megtörténtéért.

¹ Kirs Eszter egyetemi tanársegéd a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Európai és Nemzetközi Jogi Intézetének Nemzetközi Jogi Tanszékén.

² Richard Goldstone öt pozitív hatást emelt ki, melyeket a büntetőjogi eljárások gyakorolhatnak a békéltetésre nézve. Ezek pedig a bűnösség egyéniesítése, a jogsértéseknek az áldozatok irányában történő nyilvános és hivatalos elismerése, a múltbeli események akkurátus rögzítése, a hatékony elrettentő erő, valamint az állami intézmények konfliktusban, emberi jogsértések folyamában betöltött szerepének feltárása. Richard Goldstone, *Justice as a tool for peace-making: truth commissions and international criminal tribunals*, in NEW YORK UNIVERSITY JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND POLITICS (1995-1996.), Vol. 28, 488-490. o. Ezeket túl megjegyzendő, hogy a nemzetközi szintű büntetőjogi eljárások esetén a nemzetközi közösség figyelmének a jelenléte egy további előnyt jelenthet.

A pártatlan és szigorú büntetőjogi eljárás megfelelő hivatalos elismerése lehet a múltbeli eseményeknek, egyszerre jelentheti a büntető és a szimbolikus igazságszolgáltatás megvalósulását. E tekintetben egy nemzetközi szinten zajló eljárás erőteljesebb eszköznek bizonyulhat. Mint ahogy az egyik nürnbergi fővádó, Robert Jackson is hangsúlyozta, a Katonai Törvényszék által megvalósított hiteles és részletes vizsgálatok és tényfeltárás például lehetlenné tették a második világháború során elkövetett bűnök megtörténtének későbbi tagadását.³

A tények hiteles rögzítésén túl az áldozatok büntető eljárásokon való széleskörű részvételének biztosítása és annak megfelelő szabályozása még inkább elősegítheti a múltbeli eseményekkel való szembesülés folyamatát. Az eddigi nemzetközi büntetőbírói fórumok nem szenteltek elég figyelmet ennek a kérdéskörnek, a Nemzetközi Büntetőbíróság (International Criminal Court, a továbbiakban: ICC) felállítása ezen a téren is jelentős változásokat hozott. A Római Statútum és az Eljárási és Bizonyítási Szabályok már az áldozatok széleskörű részvételét biztosítják végig az eljárás folyamán.⁴ Az ENSZ által felállított *ad hoc* törvényszékek gyakorlatából okulva, ahol sokszor igen agresszív jogászok keresztkérdéseinek vannak kitéve, már nemcsak tanúként vehetnek részt az áldozatok az eljáráson, de saját nevükben, áldozati minőségben, ami megnöveli a részvételre való nyitottságuk esélyeit is.⁵ A kérdés jelentőségének növekedését jól illusztrálja az áldozatok és tanúk helyzetével foglalkozó szervezeti egységének (Victims and Witnesses Unit), mint az ICC szervezete egyik elemének létrehozása. A Bíróság előtt megjelenő áldozatok többek között poszt-traumás állapotok szakértői által nyújtott kezelésekből, valamint biztonsági intézkedésekből részesülhetnek. Másfelől ezek a lehetőségek csak a Bíróság előtt zajló eljárások kapcsán releváns személyek, áldozatok és tanúk számára nyitottak. Rajtuk kívül pedig nehezen elképzelhető, hogy például egy egyszerű ugandai polgár valaha elutazna a saját költségén Hágába, hogy figyelemmel kíséresse az eljárást a múlt megértésének céljával. E tekintetben az ICC békéltetésre gyakorolt hatása korlátozott, amit azonban szélesít az egyre intenzívebbé váló tájékoztatói program. Mindezen túl az áldozatok és családjuk javára létrehozott Felelősségi Alap egyfajta helyrehozatali mandátumot biztosít a Bíróságnak.⁶ Az azonban nyilvánvaló, hogy a megfelelően széleskörű kártérítési politika megvalósítása nem várható el egy büntetőbírói testülettől. Másfelől az áldozatok részvételéhez és a büntetőbírói eljáráshoz fűződő békéltető hatás sem egyértelmű, a Jugoszláv Törvényszék (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, a továbbiakban ICTY) működéséhez fűződő tapasztalat épp ellenkező hatásra nyújt példát. A Törvényszék elnöki tisztségét 1993 és 2000 között betöltő Antonio Cassese annak a véleményének adott hangot, hogy a tárgyalások során tanúi lehettek a különböző etnikai csoportok közötti konfliktus, az egymással szemben érzett gyűlölködés folytatásának, és mindez a legkevésbé sem sugallta, hogy az eljárások

³ Michael P. Scharf, *The Amnesty Exception to the Jurisdiction of the International Criminal Court*, in CORNELL INTERNATIONAL LAW JOURNAL (1999.), Vol. 32, 513. o.

⁴ Az áldozati részvétel kérdése kapcsán lásd Carsten Stahn, Héctor Olásolo és Kate Gibson, *Participation of Victims in Pre-Trial Proceedings of the ICC*, in JOURNAL OF INTERNATIONAL CRIMINAL JUSTICE (2006.), Vol. 2/4, 219-238. o.

⁵ Ioana-Alina Apreotesei, *The Victims of the Crimes under the Jurisdiction of the International Criminal Court – Some Aspects of Legal Responsibility*, in MISKOLC JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW (2007.), Vol. 1/4, 99. o.

⁶ Jürg Lindenmann, *Transitional justice and the International Criminal Court: some reflections on the role of the ICC in conflict transformation*, in PROMOTING JUSTICE, HUMAN RIGHTS AND CONFLICT RESOLUTION THROUGH INTERNATIONAL LAW, (Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2007.), 328. o.

elősegítenék a megbékélést.⁷ Más tekintetben az érintett társadalom egészét nézve, a bűnvádi eljárások által biztosított igazságszolgáltatás adott esetben részlegesen szolgálja a közösség érdekeit. Az áldozatoknak az elkövetők felelősségre vonása utáni vágyát optimális esetben kielégítve figyelmen kívül hagyják az elkövető helyzetét. Ebből adódóan az áldozat közösségén belüli megbékélésre nagy hatást gyakorolhatnak, nem úgy az elkövető közösségére.

A feltárandó tények köre mindig érzékeny kérdése az átmenetnek egy rendszerváltozáson átment vagy konfliktusból felépülő társadalomban. Az mindenképp vitathatatlan állítás, hogy a történelem megfelelő ismerete és oktatása nélkül nem képzelhető el egészséges társadalom, a múlt homályos foltjai sötétre festhetik a közösség jövőjét. A bűnvádi eljárások nyilvánossága pedig ezt a célt hatékonyan és a kellő objektivitás megléte esetén megbízhatóan szolgálhatja mind határokon belül, mind nemzetközi szinten.

Másfelől a vád és védelem szemben álló érdekpozíciójából adódóan a felfedett igazság egyszerűsítéséhez vezethetnek mind a nemzetközi, mind a nemzeti eljárások. A vád képviselője azon tényeket vizsgálja csak, amelyek relevánsak az ügy és a vádpontok igazolása szempontjából, míg a védelem igyekszik kivonni és felhasználni az igazság azon szeleteit, melyek védelmi érvek alátámasztását szolgálhatják. Másfelől az objektív körülmények és lehetőségek sem teszik alkalmassá a büntetőbírói fórumokat arra, hogy elegendő áldozati, elkövetői vallomást gyűjtsenek össze és elemezzenek ahhoz, hogy egy átfogó képet alkothassanak a múltbeli eseményekről. Mindez egy részleges igazsághoz vezet. Ha pedig ennek ellenére úgy tartják a tárgyalásokat, hogy azzal egyfajta történelem órákat kívánnak tartani, hamar megalapozottá válhatnak a „kirakatperek” bélyegét eredményező kritikai megjegyzések. Mindezek okán, a tárgyalások fő célja és mandátuma semmiképp nem lehet az igazság széleskörű és általános jellegű feltárása, hanem kizárólag a tényeknek és eseményeknek a konkrét esetre korlátozott és koncentrált elemzése, hogy ezáltal megállapításra kerüljön, hogy a vádlott bűnös-e vagy ártatlan.⁸

Az általános vélekedés szerint a nemzetközi büntetőbíráskodás jelenti a leghatékonyabb eszközt a büntetlenség elleni küzdelemben és a prevenció tekintetében.⁹ Ugyanakkor ellenkező hatást is kiválthat egy konfliktust követő környezetben, és az eddig szerzett tapasztalatok, ahogy az ICTY felállítását, például, követhette egy srebrenicai vérengzés, semmiképp nem engedik meg e kérdésben a túlzott optimizmust.¹⁰ Az elrettentő hatás alapvető feltétele a hatékonyság. A délszláv térségben tartózkodó békefenntartó erők beszámoltak arról, hogy az ICTY felállítását követő néhány hétben érzékelhető volt, hogy a harcban álló felek tartottak a törvényszéki

⁷ Antonio Cassese, *Clemency versus Retribution in Post-Conflict Situations*, in COLUMBIA JOURNAL OF TRANSNATIONAL LAW (2007.), Vol. 46, 8. o.

⁸ Lásd még Priscilla B. Hayner, *UNSPEAKABLE TRUTHS-FACING THE CHALLENGE OF TRUTH COMMISSIONS*, (Routledge, London, 2002.), 211. o.

⁹ Ezt az ICC működését vizsgáló szereplők is megerősítették. Így az Átmeneti Igazságszolgáltatás Nemzetközi Központjának (*International Center for Transitional Justice*) közlése szerint minél sikeresebb az Bíróság működése, annál inkább várható egy erőteljes elrettentő hatás rövid- és középtávon. Ezt igazolja néhány elemző szerint a Kongói Demokratikus Köztársaság példája.

Paul Seils és Marieke Wierda, *THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT AND CONFLICT MEDIATION*. (International Center for Transitional Justice, New York, 2005.) 19. o. elérhető: www.ictj.org/en/news/pubs/index.html

¹⁰ Luigi Condorelli, *La répression des crimes et la Cour Pénale Internationale: une innovation majeure en droit international*, in JUSTICE ET JURISDICTIONS INTERNATIONALES (Éditions A. PEDONE, Paris, 2000.), 158. o.

felelősségre vonástól, azonban a későbbiekben, látván a szükséges állami együttműködés hiányát, az intézmény létezése már nem jelentett különösebb visszatartó erőt.¹¹

Sokan tehát a bűnvádi eljárások konszolidációra gyakorolt hatásait szemlélők közül azt állítják, hogy a büntetőbíróságok működése a megelőzés és a kollektív bűnösség eltörlésének leghatékonyabb eszköze, mások épp a gyűlölködés és az erőszak újraélesztésének következményét tartják valószínűbbnek az eljárásokat követően.¹² Az tagadhatatlan, hogy mára már hivatkozhatunk pozitív példákra a büntetőjogi felelősségre vonás elrettentő ereje tekintetében,¹³ ugyanakkor további tényező, mely vitathatóvá teheti ezt a hatást, hogy korántsem biztos, hogy a radikális ideológiai nézetek által vezérelt, meghatározó hatalommal bíró politikai erők tetteit és döntéshozatalát befolyásolni tudná egy jövőbeli vádemelés előképe.¹⁴

Egyértelmű előnyként könyvelhető el, hogy egy nemzetközi jellegű büntető törvényszék, illetve az ICC vizsgálatai a nemzetközi közösség figyelmének bizonyítékául szolgálhatnak. Ennek kiemelkedő jelentősége lehet olyan államokban, ahol a konfliktus során összeomlott az igazságszolgáltatási rendszer, és így nincs lehetőség arra, hogy megfelelő módon felelősségre vonják a legsúlyosabb bűnök elkövetőit. Mindemellett, ezek az eljárások nagyban elősegíthetik az éppen aktuálisan a demokratikus átmenetről zajló tárgyalások pozitív kimenetelét. A hazai közszereplők, akik a demokráciába való átmenet ügyén dolgoznak, ily módon nincsenek bezárva a határokon belül adott lehetőségek korláta közé, és szabadabb kezet kapnak azon döntés meghozatalában is, hogy kik ülhetnek egyáltalán a tárgyalóasztalhoz.¹⁵ A demokratikus átalakulás előtt álló ország újszülött intézményei mentesülnek a felelősségre vonás problematikus feladata alól. Továbbá azokat a korábbi, jogsértéseket elkövető politikai és katonai vezetőket, akik valójában hátráltatnák a demokratikus megegyezés irányába mozdítandó tárgyalások menetét,¹⁶ egy csapással „ki lehet ütni” mind az átmenetet alakító diskurzusból, mind a jövőbeli politikai arénából.¹⁷ Ugyanakkor a legsúlyosabb jogsértések elkövetőinek elfogatása hiányában a

¹¹ Pierre Hazan, *Measuring the impact of punishment and forgiveness: a framework for evaluating transitional justice*, in INTERNATIONAL REVIEW OF THE RED CROSS (2006.), Vol. 88/861, 35. o.

¹² Laura M. Olson, *Provoking the dragon on the patio, Matters of transitional justice: penal repression vs. amnesties*, in INTERNATIONAL REVIEW OF THE RED CROSS (2006.), Vol. 88, 291. o.

¹³ Az 1998-99-es koszovói konfliktust követően Macedóniában előforduló etnikai villongások során fordult elő, hogy egy macedón falu albán rebellek által való megszállását felszámolandó a kormány parancsot adott ki a faluba való behatolásra és a rend helyreállítására. Az érintett katonai vezető azzal a kérdéssel reagált a művelet elvégzése előtt, hogy ha hibát követ el, vajon Hágában végzi-e a Nemzetközi Törvényszék előtt. Az erre adott válasz értelemszerűen a jogszabályok betartására ösztönözte a tisztet.

Graham T. Blewitt, *The Importance of a Retributive Approach to Justice*, in THE LEGACY OF NUREMBERG: CIVILISING INFLUENCE OR INSTITUTIONALISED VENGEANCE? (Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2008.), 46. o.

¹⁴ Kai Ambos, *On the rationale of punishment at the domestic and international level*, in LE DROIT PÉNAL À L'ÉPREUVE DE L'INTERNATIONALISATION (L.G.D.J.-Georg Éditeur-Bruylant, Párizs, Genf, Brüsszel, 2002.), 318. old.

¹⁵ Seils és Wierda, i.m., 19. o.

¹⁶ Például a Sierra Leone-i Különleges Bíróság vádemelése eredményeként jelentősen megingott Charles Taylor, a libériai elnök pozíciója és elismertsége, végül további nemzetközi nyomásra lemondott elnöki tisztségéről és Nigériában kért menedéket, ahol végül 2006-ban őrizetbe vették.

¹⁷ Különös jelentősége van ennek a hatásnak egy még folyamatban lévő konfliktus esetén, mint ez történt az ICTY eljárása kapcsán Bosznia-Hercegovinában, a Prijedor régióban. Az ezen a területen lefolytatott etnikai tisztogatásokért felelős három politikai és egy rendőri vezetőt vád alá helyezte a Törvényszék. Ez utóbbi, Simo Drljača és rendőri munkatársai tevékenysége nyomán szinte kivétel nélkül az összes (hozzávetőlegesen 50,000) nem-szerb etnikumú lakos súlyos jogsértéseket szenvedett, ezek vesztették életüket vagy kerültek börtönbe. 1992 októberére szinte valamennyi nem-szerb lakos eltűnt a régióból, az ellenségeskedések végeztével pedig Drljača folytatta a terület ellenőrzését. A hazatérni kívánók számára ez a tény blokkolta a visszatérés útját. Ez a helyzet

már említett tárgyalási és politikai pozícióból való „kiütési” hatás is elmarad, ilyenkor a bűnvádi eljárással való fenyegetés még hátráltathatja is az esetleges tárgyalási folyamatot azáltal, hogy az elnyomó rendszer vezetőit visszatartja a politikai konszolidáció érdekében történő együttműködéstől.¹⁸ Ugyanez a konfliktus másik oldalán előnyös is lehet, hiszen tárgyalásra kényszerítheti az ellenálló erőket, mint ahogy Uganda államfője, Museveni elnök szerint az LRA¹⁹ vezetői is az ICC előtt az ő és kormánya által ellenük indított eljárás eredményeként ültek tárgyalóasztalhoz. (Az már egy következő probléma, hogy hamarosan az eljárás felfüggesztésének követelésével állt elő az LRA, amelynek folytatása ekkor már a békefolyamatokat hátráltató tényezőként került említésre.)

Jürg Lindenmann szerint az ICC bevonása olyan szituációkba, ahol az a többségi közvélemény alakult ki, hogy a nemzetközi közösség elmulasztotta a beavatkozást a további jogsértések megelőzése érdekében, különös jelentőséggel bír, hisz így mégis bizonyítottá válhat, hogy a nemzetközi közösség „törődik” az adott nép sorsával.²⁰ Én visszajára fordítanám az állítást, miszerint a nemzetközi büntető bíraskodást nem lehet utólagos „jóvátételként”, kimentő érvként alkalmazni a megfelelő időben és szükséges módon történő beavatkozás helyett.

2. A Nemzetközi Büntetőbíróság és a tényfeltáró és békéltető bizottságok közötti együttműködés

Az eddig tárgyaltak fényében nyilvánvaló, hogy mind a nemzeti, mind a nemzetközi szintű büntetőbíraskodásnak a békéltetésre gyakorolt pozitív hatásainak korlátokat szab a büntetőbírói testületek, mint intézmények természete és mandátuma. Éppen ezért megállapítható, hogy az átmeneti igazságszolgáltatás problémáját előidéző, konfliktust követő helyzetekben szükség van olyan intézményekre, melyek a tényfeltárás és békéltetés feladatát teljesebb körben képesek ellátni. Az ebből a célból felállított tényfeltáró és békéltető bizottságok tehát nem pusztán lehetséges alternatívák a büntető bíróságok mellett, hanem a békéltetés célját adott esetben megfelelőbb módon szolgáló önálló intézmények.

Másfelől a büntetlenség elleni küzdelem hatékonyabb és ily módon nélkülözhetetlen eszközei lehetnek a nemzetközi büntetőbírói fórumok kiváltképp a legfőbb bűnösök esetében. Nem vitatható tehát mindkét intézménytípus létjogosultsága egy átmeneti igazságszolgáltatási rendszer keretein belül. Egy összetett átmeneti igazságszolgáltatási rendszerben helyet kell tehát, kapjon a nemzetközi és belső büntetőbíraskodás, a tényfeltáró és békéltető bizottságok intézménye és adott esetben a helyi tradicionális eljárások adta lehetőségek kiaknázása is.

akkor változott meg, amikor a NATO csapatok megpróbálták foganatosítani a Törvényszék elfogadási parancsát, és tüzet nyitottak, melynek következményeként Drljača életét veszítette. Bár ez nem a klasszikus és kívánt példája a vádlottnak a hatalomból büntetőjogi eljárással történő kivonásának, azonban a Drljača helyi tevékenységének és jelenlétének végéből adódó jelentős pozitív változások figyelemreméltóak: az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának jelentése szerint ezt az esetet követően közel 27,000 ember tért vissza Prijedorba.

John H. Ralston és Darah Finnin, *Investigating International Crimes: A Review of International Law Enforcement Strategies – Expediency v Effectiveness*, in THE LEGACY OF NUREMBERG: CIVILISING INFLUENCE OR INSTITUTIONALISED VENGEANCE? (Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2008.), 54. o.

¹⁸ Charles Villa-Vicencio, *Why perpetrators should not always be prosecuted: where the International Criminal Court and Truth Commission meet*, in EMORY LAW JOURNAL (2000.), Vol. 49, 210. o.

¹⁹ Lord's Resistance Army. Uganda kormányának megdöntéséért harcoló irreguláris fegyveres csoport.

²⁰ Lindenmann, i.m., 327. o.

Az e testületek közötti viszony szabályozása ugyanakkor korántsem nevezhető problémamentes kérdéskörnek. Megfelelő elhatárolásra kell kerülnie az intézmények mandátumának. A nemzetközi büntetőbíráskodás, illetve az ICC feladata a pénzügyi lehetőségek miatt is elsősorban a legfőbb bűnösök felelősségre vonására szorul. Másfelől a komplementaritás elve nyomán a hazai bírói fórumok e szempontból is elsőbbséget kell, élvezzenek. Alátámasztja e megközelítés helytállóságát, hogy a helyi jogrend megerősítésének feladata a hazai intézmények által valósulhat meg.

A büntetőjogi felelősségre vonás célja mellett azonban egy rugalmasabb igazságszolgáltatás fogalom-értelmezés révén az átmeneti igazságszolgáltatás kiemelt céljai között kell, szerepeljen a tényfeltárás és békéltetés is, amit a büntetőbírói fórumok önmagukban nem képesek megvalósítani, és nem is feladatuk az. Éppen ezért önálló intézményként kezelendők, és reintegrációs hatásuk miatt is mára elengedhetetlenül szükségessé váltak. Az ezt célzó speciális intézmények, mint a tényfeltáró és békéltető bizottságok.

A napjainkban felállításra kerülő tényfeltáró és békéltető bizottságok fogalma négy alapvető jellemzővel írható körül. A múlt eseményeinek elemzése kerül a testület fókuszába. Nem egyetlen eseményt vizsgál, hanem alapvető célja a múltban, egy meghatározott időszakban elkövetett jogsértésekről egy átfogó kép alkotása. Olyan autoritással bír a testület, ami lehetővé teszi, hogy széles körben hozzájusson a vizsgálatához szükséges információkhoz, és hogy nagyobb biztonságban folytathassa le a sok esetben az aktuális politikai és társadalmi helyzetben érzékeny kérdéseket feszegető vizsgálatait. A békéltető bizottságok negyedik alapvető jellemzője pedig, hogy határozott ideig működik, melynek végeztével a testület vizsgálatainak eredményeit egy általában nyilvánosságra kerülő zárójelentésbe foglalja.²¹

2. 1. Az „igazságszolgáltatás érdekei” problematikája

Az ICC működése tekintetében a tényfeltáró és békéltető bizottságok első ízben az ún. igazságszolgáltatás érdekei probléma kapcsán kerültek a figyelem középpontjába. Az ICC eljárásának folyamatban léte esetén is biztosít a Római Statútum lehetőségeket az eljárás állami szervek által való utólagos visszavételére. Erre vonatkozó egyik elméleti lehetőség, hogy a Bíróság Ügyésze felfüggesztheti az eljárást arra hivatkozván, hogy az „igazságszolgáltatás érdekei” ezt követelik meg.²² Az igazságszolgáltatás érdekeinek fogalmi körébe tartozik többek közt az is, hogy érvényesüljön az áldozatok alapvető joga az igazság feltárásához,²³ az

²¹ Priscilla B. Hayner, *Past Truths, Present Dangers: The Role of Official Truth Seeking in Conflict Resolution and Prevention*, in INTERNATIONAL CONFLICT RESOLUTION AFTER THE COLD WAR. (National Academy Press, Washington DC, 2000.), 341. o.

A definícióval kapcsolatos kritikai megjegyzések tekintetében lásd: Mark Freeman, TRUTH COMMISSIONS AND PROCEDURAL FAIRNESS (Cambridge University Press, 2006.), 11-88. o.

²² „A vizsgálat megkezdésére vonatkozó döntés meghozatala során az Ügyésznek figyelembe kell vennie, hogy: [...] (c) A bűncselekmény súlyát és az áldozatok érdekeit számításba véve, alapos oka van feltételezni, hogy egy vizsgálat nem szolgálna az igazságszolgáltatás érdekei.”

Rome Statute of the International Criminal Court, 53. cikk 1. bek.

²³ „az igazsághoz való jog az áldozat és hozzátartozóinak jogát jelenti az emberi jogsértés elkövetésének körülményeinek tisztázására...”

Barrios Altos vs. Perú, Inter-American Court of Human Rights, 14 March 2001, Series C No. 75, 48. par.

igazságszolgáltatáshoz,²⁴ valamint a kártérítéshez²⁵. Ezen hármassal azonos érdekcsoportosítás jelent meg az ENSZ Emberi Jogok Bizottságának 2004-es büntetlenségről szóló ülésére készített Orentlicher-jelentésben is. Az igazsághoz fűződő érdek kapcsán hivatkozott többek között az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára, kiemelve a Bíróság által 2001-ben a *Ciprus v. Törökország* ügyben tett nyilatkozatát, miszerint ha az állam elmulasztja feltárni az eltűnések körülményeit, ezzel a mulasztással önmagában megsérti az Emberi jogok európai egyezményének az élethez való jogot deklaráló 2. cikkét. A bosznia-hercegovinai Emberi Jogi Kamara a kínzás tilalmát tartalmazó 3. cikk megsértésének minősítette a Republika Srpska tettét a srebrenicai mészárlás kapcsán, a 7500 áldozattal kapcsolatos információk felfedezésének elmulasztásával. Emellett előírta az állam kötelezettségét az eset teljes körű kivizsgálására, és a vizsgálat eredményeinek az érintett családtagok és a nyilvánosság tudomására hozására. További példák felsorolása mellett a jelentésben Diane Orentlicher különös hangsúlyt fektetett a tényfeltáró bizottságok jelentős szerepére az igazsághoz fűződő áldozati jog tekintetében. Külön kiemelte, hogy a kártérítésekre hasznos, ha javaslatokat tesznek a bizottságok, ugyanakkor a reparáció feladatát nem érdemes egyedül a bizottságra terhelni a kapacitásának korlátozottságán kívül amiatt sem, hogy ez csökkentené a tényfeltárás megvalósítására fordított potenciálját. Az igazsághoz fűződő áldozati érdek adott esetekben más megvilágításba helyezheti az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó érdekeket és az azt diktáló jogszabályokat. A három áldozati érdek egy időben történő vizsgálata és mérlegelése szükséges ahhoz, hogy végül a tényleges társadalmi szükségletek és ennek útján a tágabb értelemben vett 'igazságszolgáltatás érdeke' fogalmának jelentését megfejtjük. Az Ügyészi Hivatal 2007 szeptemberében megjelent politikai nyilatkozata azonban ennek a lehetőségnek gyakorlati megvalósulását kevésbé teszi valószínűvé. Emberi jogi nem-kormányzati szervezetek nyomására a nyilatkozat szigorúan a büntetőbírói felelősségre vonás mellett tette le a voksot, jelentősen szűkítve ezzel az egyébként a Statútum értelmében az Ügyész számára biztosított diszkrecionális jogkört.

A nyilatkozatban szereplő érvelés szerint (1) az eljárás felfüggesztése az 53. cikk értelmében csak egészen kivételes esetekben lehetséges; (2) az Ügyész az 'igazságszolgáltatás érdekének' fogalma alatt kizárólag a büntetőjogi igazságszolgáltatás érdekét értheti az eljárás felfüggesztéséről hozott döntés tekintetében; (3) a Statútumban foglalt írott joghoz köteles ragaszkodni a mindenkor Ügyész, melynek értelmében a Bíróság elsődleges feladata a legfőbb

„A jelen Címben foglalt rendelkezések megvalósítása során a Magas Szerződő Feleknek, az összeütköző Feleknek és a nemzetközi emberbaráti szervezeteknek az Egyezmények és a jelen Jegyzőkönyvben szabályozott tevékenységét mindenekelőtt a családoknak az a joga vezérli, hogy tudomásul bírjanak hozzátartozóik sorsáról.”

1949. augusztus 12-én Genfben kötött Egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló, I. Jegyzőkönyv, Genf, 1977. június 8, 32. cikk

²⁴ A formális igazságszolgáltatási rendszerhez való hozzáférés, vagy alternatív mechanizmusok előtti eljárások formájában.

„A tagállamok másik kötelezettsége az Egyezményben elismert jogok szabad és teljes gyakorlásának „biztosítása” a fennhatósága alá tartozó személyek vonatkozásában. Ez a kötelezettség előidézni a tagállamok kormányzati apparátus és általában mindazon szervezeti rendszer kiépítésére vonatkozó feladatát, melyeken keresztül közhatalmat gyakorol, hogy így igazságszolgáltatási értelemben is lehetővé tegye az emberi jogok szabad és teljes gyakorlását.”

Velasquez Rodríguez case, Inter-American Court of Human Rights, 29 July 1988, Series C No. 4, 166. par.

²⁵ Anyagi és nem-anyagi jellegű kompenzáció formájában.

„az államok kötelesek megelőzni, üldözni és megbüntetni az Egyezmény által elismert jogok megsértését, ugyanakkor helyreállítani, amennyiben lehetséges, a sértett jogosultságot, és adott esetben biztosítani az emberi jogsértés által okozott kár megtérítését.”

Almonacid Arellano et al. vs. Chile, Inter-American Court of Human Rights, 26 September 2006, Series C No. 154, 110. par.

bűnösök büntetőjogi felelősségre vonásának biztosítása. Eszerint az Ügyész az 'igazságszolgáltatás érdekének' fogalmát igen szűken kell értelmezze, nem teheti azt politikai vagy morális megfontolások tárgyává, hiszen különbséget kell tenni a békéhez és az igazságszolgáltatáshoz fűződő érdekek között, az előbbi kérdéskör pedig egyszerűen nem tartozik a Bíróság mandátumába, így az Ügyész sem latolgathatja az ahhoz tartozó tényezőket. A Statútum-beli rendelkezések értelmében pedig fő szabály szerint köteles folytatni a vizsgálatot, ennek érdekében nem köteles bizonyítani, hogy az eljárás megfelelően szolgálja az igazságszolgáltatáshoz fűződő érdekeket, sokkal inkább biztosít egy kivételes jogosultságot az 53. cikk, ha különleges körülmények jellemzik a vitatott szituációt.²⁶

Bár a Statútum 53. cikke nem véletlenül került széles értelmezésnek helyet adó megfogalmazásra, és megjegyzendő az is, hogy a politikai nyilatkozat természetesen semmilyen kötelezettséget nem keletkeztet az Ügyészi Hivatalra nézve, az önnön diszkrecionális jogkörét korlátozó nyilatkozat politikai indíttatása érthető. Számos irányból érte kritika a Bíróságot az Ügyész (túl) széleskörű döntési és mérlegelési jogköre okán. A nyilatkozattal gyakorlatilag ezen kritikára reagálva kívánta az Ügyészi Hivatal világossá tenni, hogy nem kíván politikai tényezőket mérlegelni, ezen feladatot és jogkört egyértelműen az ENSZ Biztonsági Tanácsának hatáskörében hagyja.

2. 2. Az együttműködés jogi keretei

Az eljárás esetleges ügyészi felfüggesztésének problémájával szemben nagyobb nyomatékot érdemel a kérdés, hogy az ICC és a békéltető bizottságok alapvetően hogyan viszonyuljanak egymáshoz egyidejű vizsgálatok esetén. Az egyik szélsőséges nézet szerint a bűnvádi eljárások veszélyeztetik a békés átmenet folyamatát, éppen ezért a bizottságoknak erős és független intézményeknek kell lenniük. Ezen álláspont képviselői azonban nem veszik figyelembe azt a tényt, hogy a két intézmény közötti viszony szabályozatlansága olyan negatív következményekhez vezethet, mint az érintett személyek önkéntes részvételi akaratának csökkenése a bizottsági meghallgatásokon. A másik szélsőséges vélemény állítása szerint az átmeneti igazságszolgáltatás fő célja a retribúció kell, legyen. Ennek megfelelően a bizottságoknak egyfajta segédszervekként kellene működniük az ICC mellett, teljesítve a feltétlen információátadásra vonatkozó kötelezettségüket. Ebben az esetben még inkább fennállna az elrettentő hatás a békéltetési eljárásban való részvétel tekintetében, aminek eredményeként mindkét intézmény károsulna, értékes vallomások ezreit elveszítve.

Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztossága által összehívott, a Sierra Leone-i Különleges Bíróság és békéltető bizottság viszonyának szabályozását tárgyaló munkacsoport konklúziója kell, irányadó legyen ebben a kérdésben arany középútként. E megközelítés szerint a két intézmény működésének alapvető célja eltér egymástól, és mindkét cél elérésére törekedni kell, hogy megvalósulhasson a békés átmenet. David Crane, a Különleges Bíróság volt Főügyészeinek szavait idézve, mind az igazság, mind az igazságszolgáltatás elengedhetetlen elemei a

²⁶ Policy Paper on the Interests of Justice, September 2007, ICC-OTP-2007

fenntartható békének.²⁷ Ennek megfelelően, az intézmények viszonyára nézve a komplementaritás elve kell, érvényesülnön.

A békéltető bizottságok és az ICC közötti viszony egyik legjelentősebb aspektusa lesz az információ áramlás kérdése. Ebből a szempontból a megfelelő szabályozás jelentős szerepet játszhat a két intézmény hatékonyságának növelésében. E tekintetben két kérdést kell szemügyre venni, nevezetesen a békéltető bizottságtól történő információáramlást a Büntetőbíróság irányában, valamint az ellenkező irányú folyamatot a békéltető bizottságok felé. A békéltető bizottságok vallomások ezreit gyűjtik össze valamikori elkövetőktől, áldozatoktól és tanúktól.²⁸ Mindezen vallomások hasznosan járulhatnak hozzá az ICC előtti eljárás felgyorsításához. Másfelől a tényfeltárás és békéltetés céljait sem lehet szem elől téveszteni.

Habár előfordult már, hogy a büntetőbírói fórumok fel voltak jogosítva arra, hogy felülvizsgálják a bizottsági döntéseket az általuk kiszabott szankció és az elkövetett tett közötti arányosság tekintetében, azonban ez a fajta ellenőrzési jogosultság túlmutatna az ICC mandátumának határain. Ugyanakkor azt a lehetőséget számításba kell venni, hogy a vallomások ICC-nek való átadása felgyorsíthatná a bírósági eljárás menetét. Természetesen az nem számít lehetséges alternatívának, hogy a Büntetőbíróság vizsgáljon át minden bizottság által begyűjtött vallomást, de a bizottságot kötelezni lehetne arra, hogy juttassa el hozzá azon vallomásokat, melyek alátámasztják a Római Statútumban említett büntettek elkövetőinek felelősségét.²⁹ Ez másfelől előidézhetné az érintett lakosságban azt a félelmet, hogy a bizottság előtt tett vallomásaikat felhasználhatják ellenük a bűnvádi eljárásban, ami eltántoríthatja őket a bizottsági meghallgatásokon való részvételtől. Éppen ezért mégiscsak arra a konklúzióra juthatunk, hogy a bizottság előtt tett vallomások nem használhatók fel bűnösséget bizonyító okiratokként a Bíróság előtt.

A bíróság szempontjából is nyilvánvaló, hogy a békéltető bizottságok által gyűjtött nyilatkozatokat nem lehet bizonyítékokként felhasználni, ha azok nem felelnek meg a bíróság előtt megkövetelt kívánalmaknak,³⁰ mint például az eskü alatti vallomástétel követelménye. David Crane-nek jó oka volt kijelenteni, hogy nem kívánja felhasználni a békéltető bizottság által gyűjtött vallomásokat a Különleges Bíróság nevében folytatott vizsgálatokhoz. Ugyanakkor ez a megközelítés nem feltétlenül célravezető és indokolt az ICC esetében. Ha a vallomások nem is használhatók fel bizonyítékokként, nagy segítséget jelenthetnek a konfliktussal kapcsolatos alapvető ismeretek megszerzése során.

Másfelől többnyire nem biztosíthatók a vallomást tevő személyek jogai a bizottságok előtt oly mértékben, ahogy az a bíróság előtt teljesül.³¹ A békéltető bizottság előtt megjelenő

²⁷ David M. Crane, *White man's justice; applying international justice after regional third world conflicts*, in *CARDOZO LAW REVIEW* (2005-2006.), Vol. 27, 1684. o.

²⁸ Sierra Leone bizottsága 7,000 vallomást gyűjtött össze, Kelet Timoré több mint 1,400 esetet dolgozott fel, a dél-afrikai békéltető testület pedig összesen mintegy 30,000 vallomást vett fel.

²⁹ Például a perui békéltető bizottság köteles volt továbbítani a Főügyésznek minden olyan vallomást, mely az érintett személy felelősségét bizonyította egy súlyos büntett elkövetésében.

Eduardo González Cueva, *The contribution of the Peruvian Truth and Reconciliation Commission to Prosecutions*, in *CRIMINAL LAW FORUM* (2004.), Vol. 15, 63. o.

³⁰ Rome Statute of the International Criminal Court, 1998. július 17., 69. cikk (1) bek.

Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Court, 2002. szeptember 3-10., Rule 66

³¹ Rome Statute of the International Criminal Court, 55. cikk; Rules of Procedure and Evidence, Rule 74

személyek nagy valószínűséggel használhatják a saját nyelvüket a meghallgatásokon, nem lesznek kitéve kényszernek vagy megalázó bánásmódnak, nem fosztják meg őket önkényesen a személyes szabadságuktól, és egy jól szervezett és finanszírozott bizottság esetében a jogi képviseljük is megoldottá válhat. Ezzel szemben mivel a bizottság fő szabály szerint nem a bűnvádi eljárások előkészítésének céljával jön létre, a meghallgatott személyt nem fogják figyelmeztetni, hogy vallomása felhasználható ellene. Ily módon nem válik biztosítottá a hallgatáshoz fűződő joga. E tényező is bizonyítja, hogy a bizottsági eljárásokon szerzett vallomások nem használhatóak fel a Bíróság által a bűnösséget bizonyító okiratként. Ennek ellenére ezek a bizottság által gyűjtött vallomások hasznos forrásokat jelenthetnek az ICC Ügyészi Hivatala számára az új bizonyítékok fellelése tekintetében. Az emberi jogi és bizonyítással kapcsolatos elvárásokból adódó problémákból fakadóan azonban szerencsésebb ezeket a vallomásokat a vádak megerősítését megelőző vizsgálati szakaszban hasznosítani.

Átláthatóvá és kiszámíthatóvá teheti a viszonyt egy az Ügyészi Hivatal és a releváns bizottság által kötött speciális megállapodás. E tekintetben a perui békéltető bizottság példaértékű, ahol a főügyészi hivatal kötött effajta megállapodást a bizottsággal pontosan körülhatárolva azokat a kérdéseket, melyekben a két intézmény között információ-megosztásra kerülhetett sor. Ilyen kérdésekké váltak az eltűnések és az exhumálások lefolytatása.³²

Bármely esetben kellőképpen meg kell határozni a bizottság felől a Bíróság irányában történő információáramlás feltételeit. A bizottsági eljáráson való részvétel tekintetében lehetségesen fennálló akadályozó hatás okán a Sierra Leone-i helyzethez hasonlóan korlátokat kell felállítani. Ebben az esetben három feltételnek kellett teljesülnie: a kért információnak specifikusnak kellett lennie és a vádlott ártatlanságát kellett bizonyítani, valamint nem lehetett hozzáférhető semmilyen egyéb forrásból.³³ Ugyanakkor az ehhez hasonló szigorú szabályozás nem feltétlenül szükséges és célravezető az ICC esetében. Habár nem feltétlenül lehetséges az igényelt dokumentumok egyértelmű azonosítása, legalább a szükséges vallomást tevő személy nevével be kell határolni a kívánt anyagot. A hallgatáshoz való jog biztosításának hiányából adódóan érvelhetünk úgy, hogy csak kimentő bizonyítékokként használhatóak fel a bizottság által felvett vallomások. Ez egy alapvető feltétele a bizottság tényfeltáró tevékenysége hatékonyságának. A magas rangú elkövetők bizottság előtti megjelenését elő kell segíteni, hiszen az ő vallomásuk nélkül nem alkotható átfogó kép a múltbeli eseményekről. E tekintetben az áldozatok igazsághoz fűződő joga nem hagyható figyelmen kívül. Ugyanakkor ha a vallomások csak a vádak megerősítését megelőzően használhatóak fel, és nem pedig bizonyítékokként, létjogosultságát veszti egy effajta feltétel.

Az egyébként is nyilvános dokumentumok nem okoznak különösebb problémát a hozzáférhetőség tekintetében. Másfelől alapvető feltétel kell, legyen, hogy az Ügyészi Hivatal tiszteletben tartsa azon vallomások titkosságát, melyeket ezzel a feltétellel vett fel a bizottság. A békéltető bizottság azonban nem akadályozhatja meg általános értelemben az információáramlást a Bíróság felé még a bizalmas információk esetében sem, különösen érvényes ez arra az esetre, ha az adott információ döntő jelentőséggel bír a bírósági igazságszolgáltatás tekintetében. Az

³² Cueva, i.m., 62. o.

³³ Abdul Tejan-Cole, *The Complementary and Conflicting Relationship between the Special Court for Sierra Leone and the Truth and Reconciliation Commission*, 5 YEARBOOK OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW (2005.), 327. o.

ügyész köthet olyan megállapodást az érintett állammal, melyben garantálja, hogy nem adja ki harmadik szereplőnek az így szerzett vallomásokat, és kizárólag új bizonyíték generálása érdekében használja fel azokat, a Római Statútum rendelkezéseinek megfelelően.³⁴ Köthet hasonló megállapodást egy békéltető bizottsággal, vagy a bizottság képviselétével megbízott hatósággal is. Ugyanakkor effajta megállapodások csak kivételes esetekben köthetők a Bíróság elsőfokú kamarájának felügyelete mellett, hiszen máskülönben komoly aggályokat vethetne fel a szerződéskötés.³⁵ A felek perbeli jogegyenlőségének elve kiemelkedő jelentőséggel bír a nemzetközi büntetőjogi eljárásokban az ott felmerülő összetett jogi problémák miatt.³⁶ Ebből adódóan különös jelentőséggel bír a vádlotti jogok garantálása, mint például az, hogy az Ügyészi Hivatal a lehető leghamarabb eljuttassa a védelem képviselétéhez a felhasználandó bizonyítékokat. Másrészt ezen a ponton sem hagyható figyelmen kívül az áldozatok igazsághoz fűződő joga. A megállapodás megkötését kellőképp indokoló tényező lehet, ha ezen múlik egy magas rangú tisztviselő megjelenése a békéltető bizottság előtt.

Ha az adott információt egy olyan állam bizottságától kívánják beszerezni, mely a Római Statútum Részben Állama, a releváns állam köteles átadni a adott információt a Bírósággal való együttműködésre vonatkozó kötelezettségéből adódóan. Másfelől lehetségesek kivételek ez alól a szabály alól a Statútum értelmében, amikor a vallomás védelemben részesül a nemzeti jog szabályai szerint, vagy a bizalmasság tiszteletben tartását nemzetbiztonsági érdekek indokolják. Ha az adott vallomást egy olyan állam által felállított békéltető bizottság vette fel, mely nem részese a Statútumnak, az önkéntes szándékon kívül nincs mód arra, hogy az adott államot kötelezzék az információ vagy vallomás átadására.³⁷

Ha elismerjük, hogy az átmeneti igazságszolgáltatás intézményeinek együtt kell működniük a békés átmenet és hosszú távú megbékélés közös céljainak elérése érdekében, felmerül a kérdés, hogy hogyan segíthetné elő az ICC a vele egy időben vagy eljárását követően működő bizottságok munkáját. A Bíróság birtokában lévő archívumok hasznosak lehetnek a bizottságok számára, melyek egy átfogó és hiteles képet igyekeznek alkotni a múltbeli eseményekről. E szempontból előnyt jelent, hogy az Ügyészi Hivatal által gyűjtött feljegyzések igen magas hitelességgel bírnak, amit számos, a Bíróság Eljárási és Bizonyítási Szabályzatában szereplő garancia biztosít.³⁸ Az ICC birtokában lévő információk és dokumentumok átadásának teljesítését lehetővé teszik a Római Statútum vonatkozó rendelkezései abban az esetben, ha erre az érintett államnak az ügy kivizsgálása érdekében szüksége van.³⁹ Mivel az irányadó rendelkezés vizsgálatot említ (nem kizárólag bírói eljárásokat), ez alatt érthető egy békéltető bizottság által folytatott vizsgálat is.

³⁴ Rome Statute of the International Criminal Court, 54. cikk (3) (e) bek., 93. cikk (8) (b) bek.

³⁵ A Nemzetközi Büntetőbíróság Fellebbviteli Kamarájának álláspontja szerint az 54. cikk (3) (e) bekezdésének alkalmazása semmiképp nem vezethet a vádlotti jogok sérelméhez az ügyészi eljárás folytán.

Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, International Criminal Court, Case No. ICC-01/04-01/06 OA 13, 21 October 2008, 42. par.

Thomas Lubanga Dyilo esetében az Ügyészi Hivatal általános gyakorlatot folytatott a különleges megállapodások megkötésével. Emellett nem bocsátotta a védelem rendelkezésére az érintett dokumentumokat az információ átadójának (többek között az ENSZ) hozzájárulása hiányában, ami az eljárás felfüggesztéséhez vezetett.

³⁶ Antonio Cassese, *INTERNATIONAL CRIMINAL LAW* (Oxford University Press, New York, 2008.), 385. o.

³⁷ Rome Statute of the International Criminal Court, 73. cikk

³⁸ Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Court, Rule 111 (1) bek.

³⁹ Rome Statute of the International Criminal Court, 93. cikk (1) bek., 93. cikk (10) (a-b) bek.

Egy másik lehetséges és problematikusabb helyzet, amikor a bizottság egy ICC által vádolt személyt kíván meghallgatni. A Sierra Leone-i Különleges Bíróság által vádolt Sam Hinga Norman esete e tekintetben igen tanulságos. A változás Norman véleményében, melynek nyomán részt kívánt venni egy nyilvános bizottsági meghallgatáson egyértelműen a bűnvádi eljárás manipulációját célozta a közvélemény nyomásának eszközével. Éppen ezért a Különleges Bíróság titkársága egy szigorú irányelvet fogalmazott meg a hasonló esetekre nézve. Ennek rendelkezései szerint a Különleges Bíróság bírái lettek feljogosítva annak eldöntésére, hogy a bizottság lefolytathatja-e a meghallgatást, és ott milyen kérdéseket tehetnek fel. Továbbá a meghallgatáson jelen lehetett volna egy bíróság képviselőjében érkező jogász, aki bármikor félbeszakíthatta vagy felfüggeszthette volna a meghallgatást.⁴⁰ Kétség kívül adott annak lehetősége, hogy az ICC által vádolt és bizottsági meghallgatáson részt venni kívánó személy hasonló szándékkal jár el. Emellett az is vitathatatlan, hogy egy meghallgatás akár negatív előítéletekhez is vezethet, ami közvetve az ártatlanság védelme elvének sérelmével járhat. Másfelől ezeket az aggályokat eloszlathatja egy egyszerű megoldás, mégpedig a vádlott zárt ajtó mögötti meghallgatása. Ezen kívül a bizottság kötelezettséget vállalhat arra nézve, hogy nem azonosítja az érintett személyt a nyilvános jelentéseiben, amíg a bírósági ítélet meg nem születik. Ily módon összebékíthető az igazságszolgáltatáshoz és az igazsághoz való jog.

⁴⁰ William A. Schabas, *A synergistic relationship: the Sierra Leone Truth and Reconciliation Commission and the Special Court for Sierra Leone*, in CRIMINAL LAW FORUM (2004.), Vol. 15/1-2, 44-49. o.